

Mexikó.

— A százéves függetlenség megünneplése. —

Irta *Bánó Jenő*,
a mexikói egyesült államok főkonzula.

Ez év szeptember tizenötödikén lesz száz esztendeje annak, hogy a nagynevű Miguel Hidalgo y Costilla pap Dolores, Guanajauto államhoz tartozó községben, győztes seregének élén kikiáltotta Mexikó függetlenségét. A köztársaság, melynek elnökévé csak e napokban választották meg újonnan Díaz Porfirio tábornokot, a jubileumi évet szeptember havában fényes ünnepségekkel fogja megülni, amelyekre az összes kulturnemzetek mérvadó körei kaptak már meghívókat. A világ csaknem minden országának kormányja szívesen fogadta a nagyratörő fiatal köztársaság meghívását és sietett is — az ünnepségekre való megjelenésre — hivatalos képviselőit delegáltatni. Magyarországot és Ausztriát Hadik Miksa gróf teljhatalmu követ fogja képviselni, akit jól ismernek Mexikóban s az egész köztársaságban általános szimpátiának és nagyrabecsülésnek örvend.

Az ünnepségek alkalmából Párisból rendkívüli kedvező föltételek mellett csoportos kirándulások lesznek, egy külön e célt szolgáló bizottság vezetése alatt, amely gondoskodni fog a kirándulásokban résztvevő idegenek kényelméről és elsőrangú ellátásáról.

Kétséget nem szenved, hogy az összes kulturnemzetek polgárai nagyszámban fogják ez alkalommal fölkeresni a köztársaság területét, hogy egyrészt annak remek természeti szépségeiben gyönyörködhesseken, másrészt pedig kedvező fizetési összeköttetések után is nézzenek, mert a fényes ünnepélyek befejeztével arra is marad idő s bőven kínálkozik majd alkalom.

Kereskedelmi, ipari, mezőgazdasági, finansiális, sőt a tudomány érdekeinek szempontjából is — kétségtelenül nagy haszonnal járna Magyarországra nézve, ha a többi európai nemzetek példáját követve, minél több polgárával venne részt a mexikói köztársaság száz éves jubileumának nagyszerű megünneplésén; amikor lesz alkalom betekintést nyerni az ország viszonyai s meggyőződni arról, hogy van tér bőven, amelyen eredményesen működni lehet s mindennemű új összeköttetés csakis az ország javára és fejlődésére szolgálhat.

Szükségtelen, hogy ez alkalommal bővebben foglalkozzam Mexikó viszonyainak leírásával, hiszen könyveimből, cikkeimből és számtalan felolvasásaimból volt módja a magyar művelt közönség egy részének arról magának némi fogalmat szerezhetni; én ez alkalommal csak arra óhajtom felhívni az ország nagyrabecsült polgárainak — különösen pedig üzletembereinek — figyelmét, hogy Mexikónak, ezen istentől megáldott szép földrésznek meglátogatásához a jelenleginél talán soha sem fog kedvezőbb alkalom kínálkozni, amikor abban az egész művelt világ színe-jáva találhat ad egymásnak s maga a köztársaság kormánya is közreműködik, hogy az országot meglátogató idegenek jól érezzék magukat s hű képet nyerjenek annak minden intézményéről, amelyek nagyon is figyelemreméltóak.

TÁVIRATOK

A krétai helyzet.

Kanea, július 11.

A krétai nemzetgyűlés a következő határozatot hozta: A kormány felhatalmaztatik arra, hogy valamelyik tagjának lemondása vagy halála esetén magát kiegészítse, a kormány tagjainak a számát az ellenzék beleegyezésével háromról hatra emelje, a védőhatalmak legutolsó jegyzékében kifejezett aggodalmakra válaszul azt, hogy az ország a hatalmak kívánságait teljesíteni fogja és vegyen fel másfél millió drachmáig terjedő kölcsönt, közmunkáknak a teljesítésére.

A pisai torony.

Róma, július 11.

Pisából jelentik, hogy az ottani székesegyház az utóbbi időben feltűnően az egyik oldalra hajolt. Bizottságot küldtek ki, hogy a süllyedés okát megvizsgálja és megtegye a szükséges intézkedéseket.

Kolera Oroszországban.

Pétervár, július 11.

Szombaton itt hat újabb koleraesetet állapítottak meg. Az ország különböző részeiből a járvány veszedelmes terjedését jelentik.

Dugonics szülőházában.

(Saját tudósítónktól.) A Dugonics-és Osztrovszky-utca sarkán nagy téglalap-alaku telek van, amelynek a Dugonics-utcai részén áll a tizenharmadik század egyik leglelkesebb magyarjának, Dugonics Andrásnak a szülőháza. Az Osztrovszky-utcáról alacsony, rozoga fakéretésbe ékelt ajtón jutni a házba, amelynek a másik utcára néző sarkán bolt van. Ha ennek a boltajtónak és a vegyeskereskedés egyéb, a falra függesztett járulékeinak a helyén a ház más két ablakához hasonló ablak lenne, olyan-nak látszanék ez a ház, amelyből kiköltözött minden élet és amelyet késő vénségében hoztak át ide régmúlt időkől, hogy elmúlása előtt rezignáltan, elmerengve nézze a huszadik század lüktető életének diadalmas és romboló hódítását.

Mert bizony halál, kérlelhetetlen és bizonyos halál vár erre a rozoga, öreg és sárgás házra, amely késő vénségéig a tizenharmadik század irodalmi és nemzeti küzdelemből elősugárzó dicsőséget testesített meg. Az ősszel, talán november elején hozzáfognak a ház lebontásához, hogy helyén, és a mellette lévő Járossy-féle ház telkén építsék föl az új polgári leányiskolát. Körülbelül még három hónapig áll tehát az az épület, amelyből a Boszorkány-szigetre való megégetésre vitték az utolsó „boszorkányt“, Dugonics András édesanyját, *Novák* Margitot és amelyben született, élt és meghalt Dugonics András, az irodalmi újjáéledés fáradhatatlan munkássága bajnoka.

A Dugonics-ház.

Nyilassy Gusztáv, a szegedi büntető törvényszék irattárának hivatalnokáé a Dugonics-ház és így ő ennek a történelmi nevezetességű háznak utolsó tulajdonosa. Ugy látszik, hogy Nyilassy ur teljesen tisztában van mindannak a nagy jelentőségével, ami bármiféle vonatkozásba hozható a háznak körülbelül két évszázaddal ezelőtt élt nagyemlékü lakójával. Amikor jövetelem célját előadtam neki, kellő előzékenységgel fogad, bevezet polgári egyszerűséggel és csinnal berendezett lakásába és nagy ambícióval szolgál mindazokkal a fölvilágosításokkal, amelyekre szükségem van abból a célból, hogy a Dugonics-háznak közvetlenül a lebontás előtt való állapotát megrajzolhassam.

Nyilassy előadása szerint a ház tizenharmadik század év óta az övé, amikor *Kertész* Sándor pékmestertől vette meg. A háznak mai eléggé nagy telke ezelőtt két külön házhelyül szolgált. A nagy író idejében a háznak csak a Dugonics-utcára néző része állt. Később építettek hozzá az udvarban egy kis épületet. Majd Nyilassy épített az Osztrovszky-utcán egy félemeletes házat. Ez a két épületrész tehát újabb, Dugonics András nagy emlékével semmiféle összefüggésben sincs.

Amikor az Osztrovszky-utcán a legújabb építkezés történt, nem volt se kövezve, se csatornázva ez az utca. Nyilassy csináltatott hát harmincméteres csatornát. Ennek ásása közben találtak utóljára tárgyakat, amelyeknek Dugonics működése, vagy az akkori idők mozgalmas nemzeti élete ad történelmi nevezetességet. Találtak egy agyugolyót, egy régi, kezdetleges pecsétnyomót, mely állítólag *Pallos* bírósé volt (pallos-bárd, amelylyel kivégeztek), aki Dugonics András édesanyját, a szerencsétlen végű utolsó „boszorkányt“ kivégezte. Ugy az agyugolyó, mint a pecsétnyomó *Jeney* György táblai tanácsjegyző birtokában van. Találtak azonkívül kis pergamenlapokból álló füzetet, amelybe tühegygyel szurkálta tulajdonosa, minden valószínűség szerint Dugonics András, a betűket. A kis füzetel egy

kőmivesgyerek futott meg és így az esetleg értékes emléktől megfosztotta a Dugonics életének minden kis részlete után érdeklődő utókor.

Ut a föld alatt.

Nem tudjuk határozottan, hogy mennyi történelmi pozitivitása van annak, amit itt elmondunk. Mégis elmondjuk, mert a végelmulás előtt álló Dugonics-házra vonatkozik, mert érdekes, akár a néphit teremtette, akár történelmi igazsága van. Nagyon öreg, a régi magyar patriarkális időköt élő emberek mesélték valamikor azoknak, akiknek ma már görnyedezik, a háta a mindeneket megviselő idő terhe alatt. A Dugonics-ház történetének ez az érdekes epizódja itt következik:

Amikor csatornázták a Dugonics-utcát, egy kis alagutra bukkantak, amelyről úgy látszott, hogy a Dugonics-házból a Szent György-iskolához vezet. A kitűnően megépített földalatti utnak csak azt a részét bontották be, amelyre a csatornalefektetés miatt szükség volt és így a novemberi új építkezéseknél erre az állítólagos alagutra rá fognak bukkanni. Az alagút megépítése nemzedékről nemzedékre szállt, indokolás szerint a török hódoltsággal kapcsolatos.

Dugonics András házában lakott ugyanis állítólag a török hadjárat alkalmával a török pap, míg a házzal szemközt levő telken, a mai Szent György-iskola helyén lett volna a török templom, a mecset. A török papnak a reggeli ima előtt nem volt szabad világosságra mennie és így állítólag azért építődött a pap lakásától a templomig ez a földalatti út, hogy azon keresztül járjon a pap reggelenként lakásából a mecsetbe.

A ház 1703-ban már a Dugonics-családé volt, amely teljesen kihalt, amióta kézzől-kézre adódott. El van bizony nagyon hanyagolva, aminek oka Nyilassy Gusztáv előadása szerint az, hogy a Dugonics-utca régóta emlegetett kinyitása a ház egy részének levágását tette volna szükségessé. Ezen a címen két-három évvel ezelőtt föl is ajánlott Szeged város tanácsa Nyilassy Gusztávnak 10,688 koronát. A terv kivitele azonban megakadt, míg most úgy döntött a város, hogy a sárgás, öreg és kisértékű, de nagyemlékü ház helyén építteti föl az új polgári leányiskolát.

A mostani lakó.

A ház udvarán ma tisztos polgári, majdnem falusi csönd terpeszkedik el. Az Osztrovszky-utcai rézbarnás fakéretése és kezdetlegesen összetakolt fásszinje füves udvart zár el, ahol a házigazda nagyobb leánykájával kisebb gyerekek szórakoznak. Fejük fölött vezet a lépcső Nyilassyék lakásába, amelynek már a bejárójánál kellemes menedéket nyújt a nap sugarai elől a gondosan ápolt és jól kifejtett futószőlő. Az udvaron játszadozó leánykánál kezdem az érdeklődést, aki azonban nagyon is házias és nyáriás toalettje miatt nagy zavarba jön és csak kis ingecskéjét igazgatja, amely azonban sehogys sem akar egy pillanat alatt bluzzá nőni. A kisleány csak pirulva és nehezen tudja értésekre adni, hogy a házigazda-papája hol lakik. Sietek hozzá, ő egyéb fölvilágosításai után az utcára vezet, innen kezdjük meg sétánkat a tulajdonképeni, régi Dugonics-házban.

A kapu az Osztrovszky-utcáról nyílik. Amint bemegyünk rajta, alig egy lépésnyire szemben és jobbra ajtó van. A szemben levő ajtón a mostani lakás konyhájába jutunk, amely azonban Dugonics idejében szoba volt. Ez most egészen el van zárva a lakás többi részétől, amennyiben egyetlen ajtója a lakásnak abba a helyiségébe vezet, amelyben most a bolt van. Az elzárt ajtó küszöbén egyetlen márványlépcső látható, amely Dugonics idejéből való. Ahol most a vegyeskereskedés van, ott volt Dugonics dolgozószobája. Persze, az ajtónyílást később vágták, a helyén ablak volt. Ahol az „Etelka“, az első magyar szótár és az irodalmi újjászületés más nagy aktája készült,